

гуманізм кримінального права, повинно залишатися незмінним навіть у ці складні часи для України.

Список використаних джерел:

1. Філософський енциклопедичний словник. Київ. 2002. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskyi_entsyklopedychnyi_slovnyk.pdf (дата звернення: 17.10.2024)
2. Тимофєєва Л. Ю. Гуманістична парадигма: досвід, виклики та перспективи кримінального права України: монографія. Передмова В. О. Тулякова. Харків: Право, 2020. 280 с.
3. Омельченко А. А., Чорна А. Г. Актуальні аспекти загальноправових принципів кримінального права в умовах сучасності. In: *The 12 th International scientific and practical conference "Modern research in world science" (February 26-28, 2023) SPC "Sci-conf. com. ua", Lviv, Ukraine. 2023. 1161 p. 2023. p. 1110.*
4. Українська кримінальна юстиція в умовах війни: матеріали VIII (XXI) Львівського форуму кримінальної юстиції (м. Львів, 9–11 червня 2022 року) / упорядник І. Б. Газдайка-Василишин. Львів: ЛьвДУВС, 2022. 272 с.

Лазарєв В. О.

декан факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Національної поліції України
Дніпровського держаного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗНИЩЕННЯ АБО ПОШКОДЖЕННЯ МАЙНА

Проблема знищення або пошкодження майна є однією з найбільш актуальних у сфері кримінального права України, оскільки її наслідки часто порушують права громадян та інтереси суспільства. Стаття 194 Кримінального кодексу України (далі – КК України) встановлює відповідальність за такі діяння, але їх кваліфікація та практика застосування норм викликають численні дискусії [1]. Зростання кількості кримінальних правопорушень, пов'язаних із пошкодженням майна, зокрема на тлі запровадження воєнного стану, ставить нові виклики перед правоохоронними органами та судовою системою.

Недосконалість законодавчої бази, різноманітність форм прояву протиправної діяльності у цій сфері та неоднозначність судової практики вимагають поглибленого наукового аналізу. Зокрема, важливим є дослідження особливостей кваліфікації за ст. 194 КК України в контексті новітніх викликів, таких як масове руйнування майна в умовах воєнних дій.

Так, значний внесок у дослідження обраної тематики зробила значна

кількість науковців, серед яких слід виокремити імена наступних: Грищук В., Дорохіна Ю., Дудоров О., Мартишко М., Мовчан Р., Навроцький В., Оніщик Ю., Письменський Є., Савченко А., Семенюк— Прибатень А., Хавронюк М., Шармар О. та інші. Втім їх дослідження мають фрагментарний характер, що обумовлює актуальність обраної теми.

Так, знищення або пошкодження майна за ст. 194 ККУ належить до кримінальних правопорушень проти власності, тому безпосередній об'єктом цього кримінального правопорушення є суспільні відносини власності. Йдеться про охоронювані законом суспільні відносини, які забезпечують володіння, користування та розпорядження майном. Знищення чи пошкодження майна порушує ці відносини, завдаючи матеріальної шкоди власнику або законному користувачу. Додатковим об'єктом можуть виступати життя чи здоров'я особи, якщо шкода заподіюється внаслідок небезпечних дій, наприклад, підпалу. Водночас предметом кримінального правопорушення є чуже майно як рухоме, так і нерухоме [2, с. 304].

Склад цього кримінального правопорушення є матеріальним, оскільки об'єктивна сторона кримінального правопорушення проявляється у діях, які спричиняють знищення чи пошкодження майна. Знищення майна — це протиправний вплив на об'єкт, у результаті якого воно повністю втрачає свої споживчі або економічні властивості. Такий стан виключає можливість подальшого використання майна за його призначенням, оскільки відновлення втрачених властивостей є неможливим, тоді як пошкодження майна полягає у протиправному впливі на об'єкт, внаслідок якого він частково втрачає свої споживчі та економічні характеристики, що значно обмежує можливість його використання за призначенням. Проте пошкоджене майно може бути відновлене, і його корисні властивості можуть бути повернені повністю або частково за умови здійснення необхідних витрат, таких як фінансові, трудові чи матеріальні ресурси.

Для кваліфікації кримінального правопорушення необхідно встановити причинно-наслідковий зв'язок між діями винного та настанням шкідливих наслідків. Особливість об'єктивної сторони полягає також у визначенні суспільно небезпечних наслідках — розмір шкоди: у великих розмірах (ч. 1 ст. 194 КК України) або у особливо великих розмірах (ч. 2 ст. 194 КК України).

Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення характеризується умисною формою вини. Винний усвідомлює суспільно небезпечний характер своїх дій, передбачає наслідки у вигляді знищення чи пошкодження майна і бажає їх настання (прямий умисел) або свідомо допускає можливість таких наслідків (непрямий умисел). Окрему увагу слід приділити мотивам і цілям вчинення, які можуть варіюватися: від корисливих до хуліганських чи помсти.

Щодо суб'єкта вчинення кримінального правопорушення, то згідно з ч. 1 ст. 194 КК України — фізична осудна особа яка досягла 16-річного віку, а за ч. 2 ст. 194 КК України — фізична осудна особа, яка досягла 14-річного віку. Однак в умовах воєнного стану кримінальні правопорушення, вчинені

організованими групами, або особами, що діють за завданням ворожих сил, можуть кваліфікуватися як диверсія.

Водночас у ч. 2 ст. 194 КК України передбачено кваліфікуючі ознаки умисного знищення або пошкодження майна, які підвищують суспільну небезпеку цього кримінального правопорушення. Основними такими ознаками є його вчинення шляхом підпалу, вибуху чи інших загальнонебезпечних способів; заподіяння майнової шкоди в особливо великих розмірах; спричинення загибелі людей чи інших тяжких наслідків.

Підпал або вибух як спосіб вчинення кримінального правопорушення створюють значну загрозу не тільки для майна, але й для життя і здоров'я людей, оскільки поширення вогню чи вибухової хвилі може мати неконтрольований характер. Крім того, такі способи часто завдають значних матеріальних збитків, особливо коли пошкодженими виявляються не лише окремі об'єкти, але й інфраструктура чи навколишнє середовище. Настання тяжких наслідків, наприклад, у вигляді матеріальних втрат або завдання шкоди життю та здоров'ю людей, ще більше підкреслює небезпеку цих діянь [3, с. 279].

Вбачається, що у сучасних умовах, особливо в період воєнного стану, умисне знищення чи пошкодження майна набуває нових масштабів і специфіки. Напади на об'єкти стратегічного значення, такі як військова техніка, склади з боєприпасами, транспорт, що використовується для забезпечення оборонних потреб, мають катастрофічні наслідки для національної безпеки. Такі дії виходять за межі звичайного посягання на власність, оскільки підривають обороноздатність держави, ставлять під загрозу життя багатьох громадян і навіть впливають на перебіг військових операцій.

Зважаючи на це, виникає необхідність доповнення ст. 194 ККУ новою частиною, яка б встановлювала підвищену відповідальність за умисне знищення або пошкодження майна в умовах воєнного стану або збройного конфлікту. Зокрема, слід акцентувати на діяннях, що завдають шкоди обороноздатності держави або національній безпеці. Як наслідок пропонується викласти ч. 3 у наступній редакції: «Дії, передбачені частинами першою та другою цієї статті, якщо вони спрямовані на знищення або пошкодження майна в умовах воєнного стану або збройного конфлікту, які завдали значної шкоди власності, що використовується для забезпечення потреб оборони, включаючи техніку, транспорт, склади з боєприпасами, об'єкти інфраструктури або інше стратегічне майно, які належить державним органам, військовим підрозділам чи волонтерським організаціям, та іншим підрозділам задіяним у забезпеченні оборони України».

Отже, знищення або пошкодження майна є серйозним викликом для кримінального права України, особливо в умовах воєнного стану. Це правопорушення не лише порушує права власності, але й може завдати шкоди національній безпеці та обороноздатності. Аналіз ст. 194 ККУ свідчить про

необхідність врахування нових обставин, пов'язаних із сучасними загрозами, зокрема руйнуванням стратегічного майна. Кваліфікація таких кримінальних правопорушень ускладнюється через різноманітність способів їх вчинення, як— от підпали чи вибухи, та наслідків, які можуть бути катастрофічними. Практика правозастосування вимагає удосконалення, включаючи введення підвищеної відповідальності за кримінальні правопорушення, що підривають обороноздатність у період воєнного стану. У зв'язку з цим пропонується доповнити ст. 194 КК України новою частиною, яка враховуватиме специфіку кримінальних правопорушень в умовах збройного конфлікту. Такий підхід дозволить ефективніше захищати інтереси держави та суспільства.

Список використаних джерел:

1. Відомості Верховної Ради України: Кримінальний кодекс України. Документ 2341-III. Редакція від 13.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Pokrasa K. Criminal law and forensic classification of crimes related to fires. Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs. Scientific Journal. 2022. Special Issue № 1 (120). P. 303-307.
3. Мартишко М. В. Особливості кримінальної відповідальності за умисне знищення чи пошкодження чужого майна загальнонебезпечним способом. «Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід» : матеріали VII Міжнародної наук.-практ. конф. (Тернопіль, ЗУНУ, 28 квіт. 2023 р.). Тернопіль. С. 277-280.

Лизогуб Я. Г.

доцент кафедри кримінального права
і кримінології Навчально-наукового
інституту № 1 Харківського
національного університету внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук,
доцент

ПРИМУШУВАННЯ ДО ВАГІТНОСТІ: ЗНОВУ ПІД УВАГОЮ

Поступове наближення України до світових стандартів втілення кримінально-правової політики, а також тривала воєнна агресія росії обумовили необхідність нещодавнього повноцінного приєднання нашої держави до Римського Статуту Міжнародного Кримінального Суду, підписання якого від імені України відбулось ще 17 липня 1998 року. Сталося це, як відомо, 21 серпня 2024 року, коли вітчизняний парламент Законом від № 3090-IX ратифікував зазначений міжнародний нормативно-правовий акт.

Подібна ратифікація фактично зробила положення зазначеного документу частиною національного законодавства України, хоча юридично відповідно до Листа Міністерства закордонних справ України від 19.11.2024